

LÄRARNAS
RIKSFÖRBUND

Skolvalet 2014: Så tycker de svenska väljarna

En undersökning inför valet hösten 2014

*Skolvalet 2014:
Så tycker de
svenska väljarna*

En undersökning inför valet hösten 2014

Rapport från Lärarnas Riksförbund
i samarbete med undersökningsföretaget Exquiro, 2014

Innehåll

Förord	3
Sammanfattning och förslag.....	4
Bakgrund	6
Undersökningen	7
Metodbeskrivning.....	12

Förord

Valet i september 2014 beskrivs redan som det stora skolvalet, i beteckningen att det är skolan som kommer att utgöra huvudfrågan för vilket parti väljarna slutligen vill rösta på. PISA-undersökningen från både december 2013 och mars i år, samt kommunaliseringsutredningen från februari i år, har bidragit till att sätta skolan mitt i valrörelsen. Men också en känsla hos många väljare av besvikelse. Hur kommer det sig att man ännu inte kan se en positiv förändring av elevernas kunskapsresultat – Sverige har ju haft en ny utbildningspolitik sedan valet 2006?

Skolan är komplex materia. Förändringar får genomslag först flera år efter att de genomförts i praktiken. Många faktorer påverkar skolresultaten, varför det är svårt att styra skolan genom snabba lösningar. Helhetsperspektiv krävs och politikerna gör bäst i att hantera frågor som har med lärares och rektorers förutsättningar att göra, snarare än detaljfrågor kring undervisningen.

Lärarna och rektorerna är skolans viktigaste aktörer. Vad dessa professioner anser om skolpolitik och sakfrågor som rör skolan är därför av stor vikt. Det innebär inte att gemene mans åsikter skulle spela en undanskymd roll. Vad föräldrar och väljare i allmänhet har för uppfattning om skolan är viktigt ur ett legitimitetsperspektiv. Detta särskilt om väljarna tycks vara överens i bärande frågor.

Av den anledningen har Lärarnas Riksförbund frågat 3 000 väljare om några av de viktigaste skolpolitiska frågorna inför valet. Resultatet presenteras dels i denna rapport, dels som separata nyheter under Almedalsveckan i Visby.

Trevlig läsning!

Bo Jansson
Förbundsordförande

Sammanfattning och förslag

Sammanfattning

Lärarnas Riksförbund har tillsammans med Exquiro ställt ett antal skolpolitiska frågor till 3 000 väljare. Resultaten är nedbrytbara beroende på vilket politiskt parti väljarna skulle rösta på om det vore val när frågorna ställdes, det vill säga i maj 2014.

Undersökningen visar att 65 procent av väljarna anser att skolfrågan antingen spelar stor roll eller är helt avgörande för vilket politiskt parti de skulle rösta på. Detta stämmer väl överens med andra opinionsundersökningar som visar att skolan är den viktigaste frågan inför valet i september.

Frågan om skolans huvudmannaskap har fått nytt bränsle efter att professor Leif Lewin tidigare i år presenterade en statlig utredning om kommunaliseringens konsekvenser för elevresultaten, likvärdigheten och läraryrkets status.

En stor majoritet av väljarna, 60 procent, vill se staten som huvudansvarig för skolan. Med huvudansvar har preciseras ansvaret för skolans styrning och finansiering, samt ansvaret för lärare och rektorer. En majoritet av väljarna anser att kunskapsresultaten skulle förbättras genom en sådan ansvarsomfördelning gällande skolan.

En majoritet av väljarna, *oavsett partisympatier*, vill se ett statligt huvudansvar för grund- och gymnasieskolorna.

Skillnaderna mellan de väljare som skulle rösta på Kristdemokraterna respektive Vänsterpartiet är störst i synen på denna fråga, då endast 51 procent av KD-sympatisörerna vill se ett statligt huvudansvar för skolan, medan motsvarande siffra för V-sympatisörerna är 74 procent.

Det finns i stort sett inga skillnader när det gäller denna fråga, om man jämför allianssympatisörerna med de rödgröna sympatisörerna. Oavsett valutgång, om blockpolitiken består, verkar väljarna vilja se en förändring när det gäller skolans huvudmannaskap.

Förslag

Såväl fakta om skolresultatens utveckling över tid som olika opinionsundersökningar talar för att det är hög tid att utarbeta en ny ansvarsmodell för skolan. Kommunerna har som huvudansvariga haft snart 25 år på sig att förbättra skolan, men det har bara resulterat i negativ utveckling vad gäller elevprestationer, likvärdigheten och läraryrkets attraktionskraft. Det är just dessa tre beståndsdelar som måste utgöra fokus i en kommande nystart för den svenska grund- och gymnasieskolan.

- En statlig utredning måste tillsättas för att utarbeta en modell för hur statens ansvar för skolan efter 2015 ska se ut. Utredningen bör ha ett brett politiskt stöd, men själva arbetet måste bedrivas av sakkunnig expertis.
- Oavsett hur det framtida huvudmannaskapet för skolan kommer att se ut, är det tydligt att dagens finansieringssystem inte fungerar. Staten måste ta det finansiella ansvaret,

men också se till att resurserna används på rätt sätt. Detta är också en logisk konsekvens av kommande förändringar i skollagen, samt att staten redan nu ökat sitt ansvarstagande vad gäller exempelvis lärarnas löner.

- Lärarkets attraktionskraft är avgörande för att den svenska skolan åter ska bli topppresterande i internationella mätningar. Framtida reformer, inklusive den om ett eventuellt förändrat huvudmannaskap, måste ta sin utgångspunkt i lärarkets förutsättningar och vad som krävs för att dessa ska bli bättre.

Bakgrund

Det har gått 25 år sedan beslutet om att kommunalisera den svenska skolan fattades. Kort därefter introducerades valfrihetsreformen och friskolereformen. Att reformerna från 1990-talet haft negativ inverkan på kunskapsresultaten och likvärdigheten råder det numera näst intill samstämmighet om.

I februari presenterade professor Leif Lewin på regeringens uppdrag en utredning om kommunaliseringens konsekvenser. Utredaren slår fast att kommunaliseringen haft negativ inverkan på elevernas kunskapsresultat, likvärdigheten och på läraryrkets attraktionskraft.¹ Utvärderingsmyndigheten IFAU har samtidigt i uppdrag att ta ett samlat grepp om de reformer som genomfördes för 20 år sedan. Utredningarna är viktiga, men resultaten har sedan en tid gått att avläsa i internationella undersökningar, Skolverkets stora utvärderingsrapporter och Skolinspektionens granskningar.

I juni presenterade Skolverket en mycket omfattande analys av 40 internationella undersökningar sedan 1995 för att närmare studera svenska elevers kunskapsutveckling över tid, detta för att fördjupa diskussionen efter PISA-rapporten från december 2013. Analysen visar att trenden inom matematik, läsning och naturvetenskap varit tydligt negativ sedan mitten av 1990-talet.²

Undersökningar inför de senaste riksdagsvalen har tydligt visat att skolan är en av de mest avgörande frågorna för hur väljare röstar. Enligt vallokalsundersökningen 2010 var skolan den absolut viktigaste frågan för väljarna. Jobben kom på andra plats. Samma mönster ser ut att gå igen även detta valår, men nu har skolan seglat upp som den viktigaste frågan redan i god tid före valet. Den fråga som i allt större grad lyfts fram i debatten om skolan är frågan om huvudmannaskapet.

År 2013 genomförde Lärarnas Riksförbund tillsammans med Novus en väljarundersökning som visade att en stor majoritet av väljarna vill se ett statligt huvudansvar för den svenska skolan. Oavsett partisympati ville en majoritet se en huvudmannaskapsförändring.³ Tidigt 2014 genomförde förbundet en liknande undersökning bland lärare, oavsett facktillhörighet. Den visade att 80 procent av lärarna vill att staten tar över huvudansvaret för skolan från kommunerna. 94 procent av dessa lärare svarade dessutom att en sådan reform är ganska eller mycket angelägen att genomföra.⁴

Med anledning av frågans aktualitet har Lärarnas Riksförbund gett Exquiro i uppdrag att tillsammans med förbundet formulera ett antal frågor som rör ansvaret för skolan, samt skolans betydelse för väljarna inför riksdagsvalet.

¹ SOU 2014:5 *Staten får inte abdikera – om kommunaliseringen av den svenska skolan*

² Skolverket 2014, *Grundskolan i internationella kunskapsmätningar – kunskap, skolmiljö och attityder till lärande*

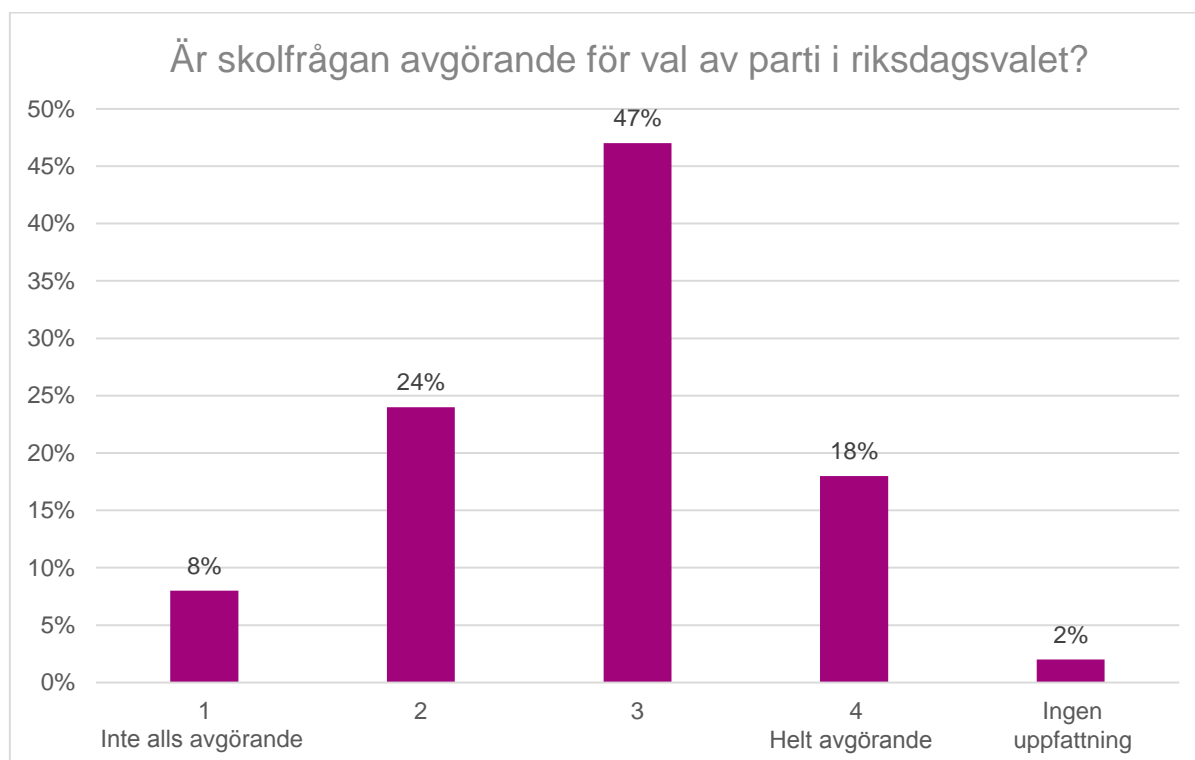
³ Lärarnas Riksförbund 2013, *Skolan som politisk bro*

⁴ Lärarnas Riksförbund 2014, *Sveriges lärare om statens roll i skolan*

Undersökningen

Nedan presenteras undersökningens resultat i diagramform. Alla siffror anges i procent, och avrundning har skett varför vissa diagram kan summeras till 99 eller 101.

Diagram 1. Om du utgår ifrån att det vore riksdagsval i dag, i vilken utsträckning är skolfrågan avgörande för dig i valet av politiskt parti?

Redan vid valårets början, i februari, presenterade Dagens Nyheter och Ipsos en undersökning som visade att skolan seglat upp som den viktigaste frågan för väljarna inför riksdagsvalet i september.⁵ Publiceringen av PISA-undersökningen i december 2013 hade betydelse, men mycket talar för att skolan kommer att fortsätta inta toppplaceringen när väljare rangordnar de viktigaste samhällsfrågorna inför valet.

I föreliggande undersökning svarade 65 procent av väljarna siffran tre eller fyra på den fyrgradiga skalan, där siffran fyra innebar att skolfrågan var helt avgörande för vilket parti man kommer att rösta på i riksdagsvalet, om det vore val när frågan ställdes. Nästan var femte väljare, 18 procent, hade angett siffran fyra.

⁵ Dagens Nyheter, 10 februari 2014, <http://www.dn.se/valet-2014/skolan-blir-valets-hetaste-fraga/>

Diagram 2. Om du utgår ifrån att det vore riksdagsval i dag, i vilken utsträckning är skolfrågan avgörande för dig i valet av politiskt parti?
(Nedbruten på partisympati, svarat siffran tre eller fyra i föregående diagram)

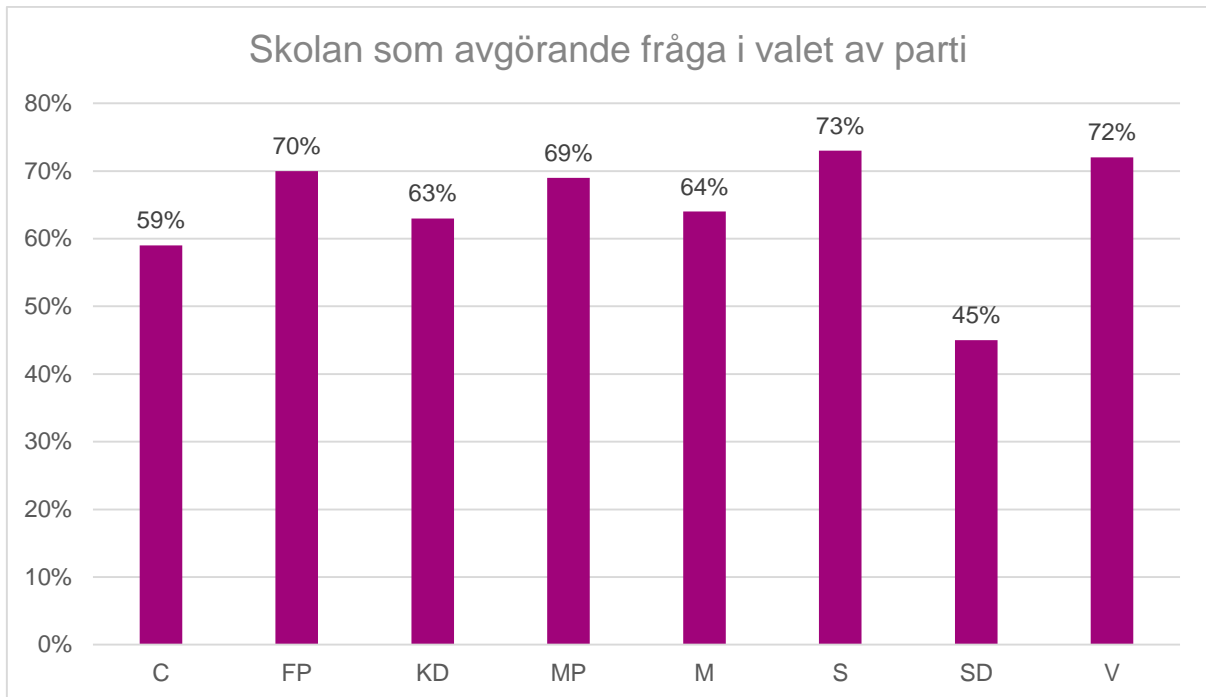
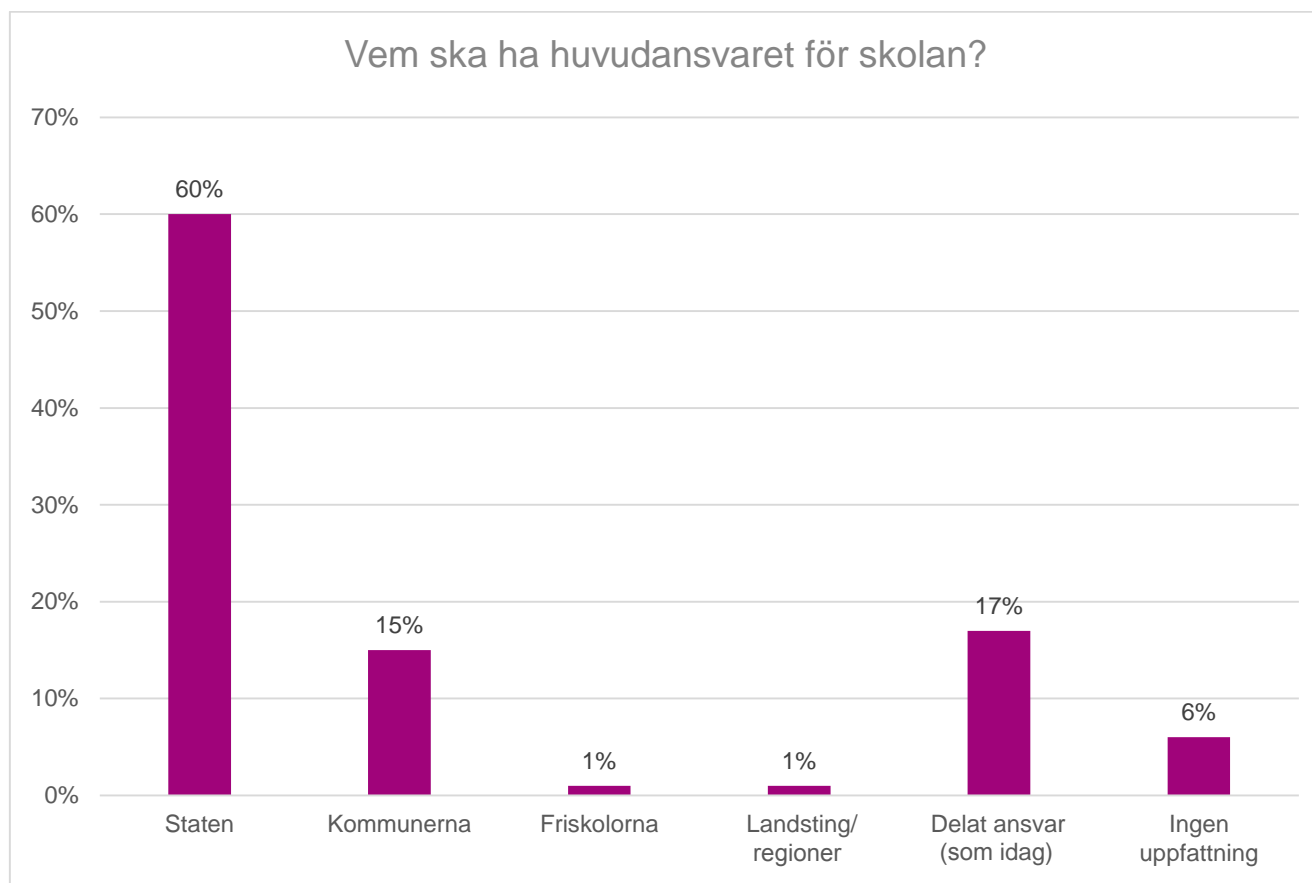

Diagram 2 visar hur de väljare som valde någon av siffrorna tre eller fyra i föregående diagram fördelar sig enligt partisympatier. Skillnaderna är relativt små, men de sverigedemokratiska sympatisörerna avviker något genom att ranka skolan lägre i jämförelse med sympatisörerna för de sju övriga riksdagspartierna.

Diagram 3. Vilken aktör anser du ska ha huvudansvaret för skolan?

Frågan om skolans huvudmannaskap har fått nytt bränsle efter att professor Leif Lewin tidigare i år presenterade en statlig utredning om kommunaliseringens konsekvenser för elevresultaten, likvärdigheten och läraryrkets status.

En stor majoritet av väljarna, 60 procent, vill se staten som huvudansvarig för skolan. Med huvudansvar har preciserats ansvaret för skolans styrning och finansiering, och ansvaret för lärare och rektorer. Endast 15 procent av väljarna vill att kommunerna ska stå för huvudansvaret och 17 procent att det ska vara ett delat ansvar mellan stat, kommun och friskolor.

Denna undersökning kan jämföras med en undersökning som Lärarnas Riksförbund genomförde tidigare i år, riktad till lärare i grund- och gymnasieskolorna, oavsett facklig tillhörighet. På samma fråga svarade 80 procent av lärarna att de vill se ett statligt huvudansvar för skolan.⁶

⁶ Lärarnas Riksförbund 2014, *Sveriges lärare om statens roll i skolan*

Diagram 4. Vilken aktör anser du ska ha huvudansvaret för skolan?

(Andel av respondenterna som svarade "staten" respektive "kommunen" nedbrutet på partisympatier för respektive riksdagsparti)

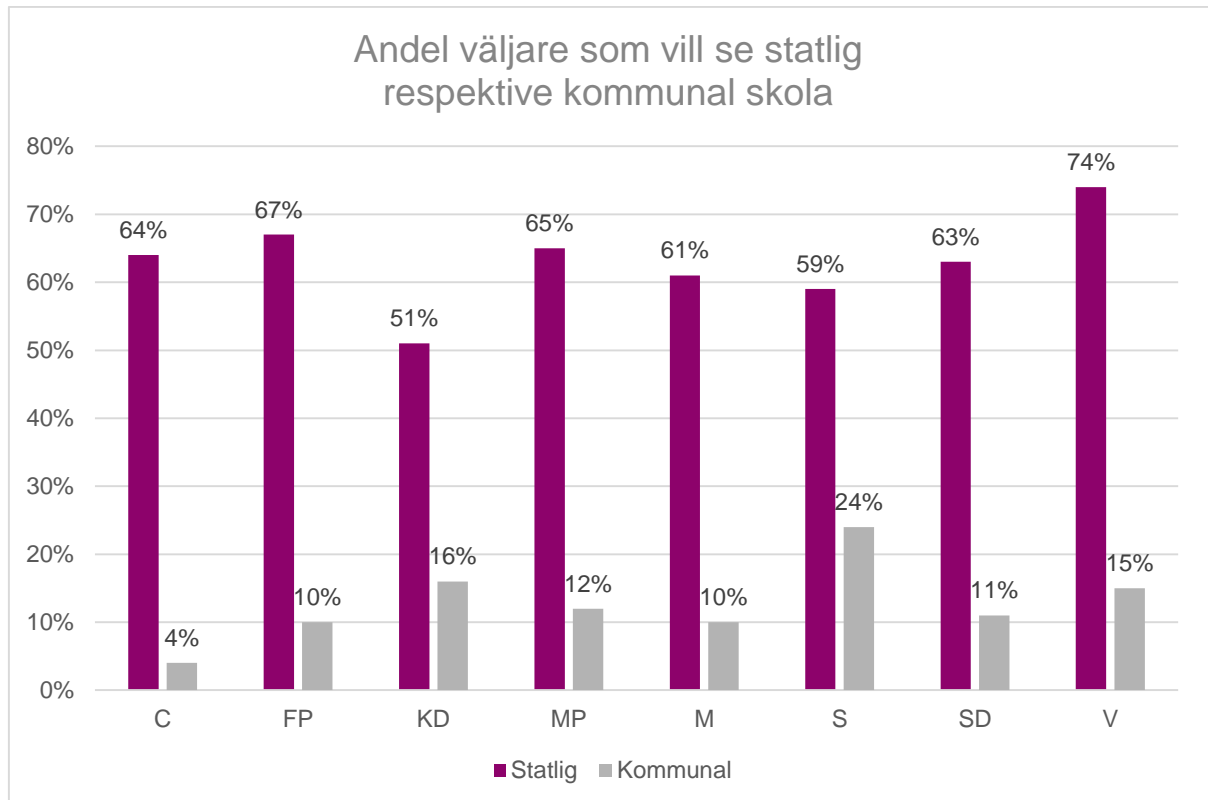

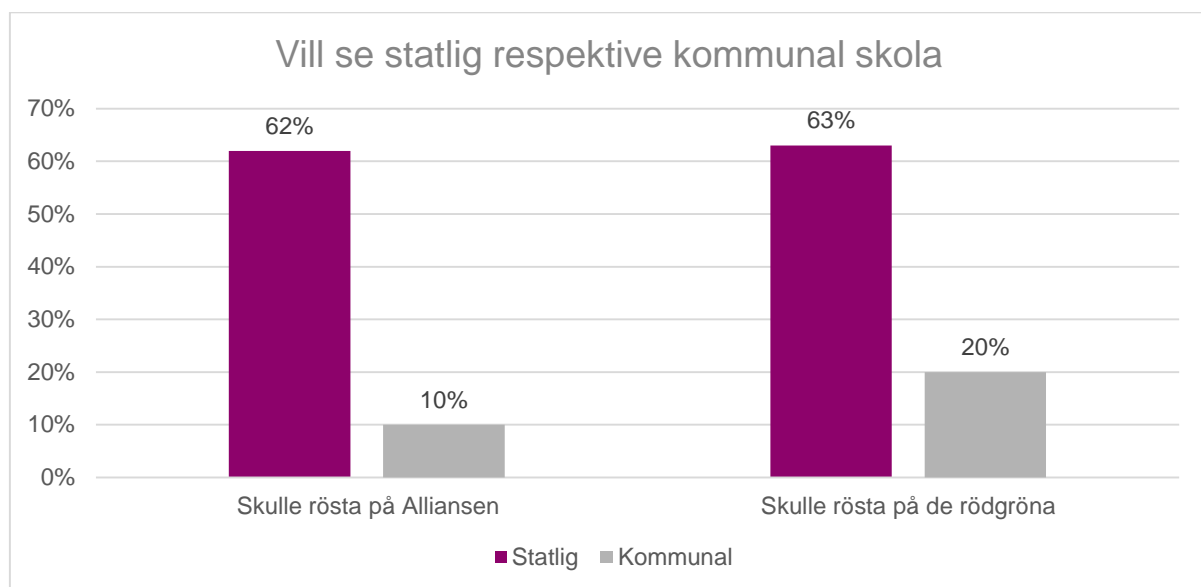
Diagram 4 visar resultatet från föregående diagram, men endast de väljare som angav staten eller kommunen som huvudansvarig, fördelade efter partisympatier.

Skillnaderna mellan de väljare som skulle rösta på Kristdemokraterna respektive Vänsterpartiet är störst, då endast 51 procent av KD-sympatisörerna vill se ett statligt huvudansvar för skolan, medan motsvarande siffra för V-sympatisörerna är 74 procent.

En majoritet av väljarna, oavsett partisympatier, vill se ett statligt huvudansvar för grund- och gymnasieskolorna.

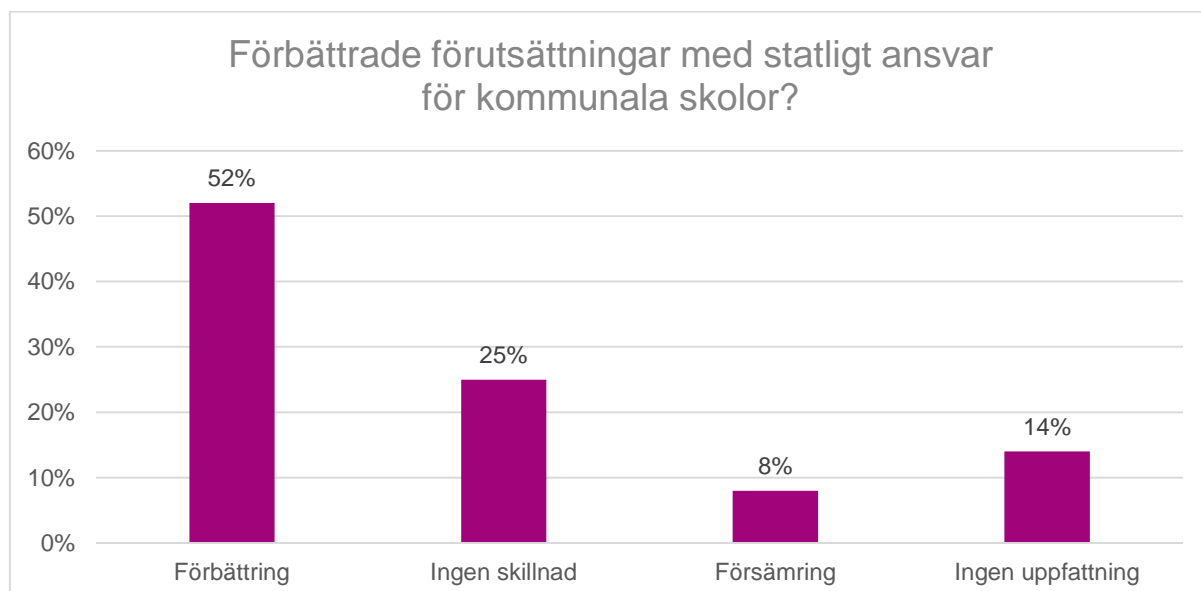
De riksdagspartier som i dag vill se ett statligt ansvarstagande för de skolor som i dag är kommunala är Folkpartiet och Sverigedemokraterna. Vänsterpartiet vill förstatliga även friskolorna.

Diagram 5. Vilken aktör anser du ska ha huvudansvaret för skolan?
(Andel av respondenterna som svarade "staten" nedbrutet på blocksympatier)

Diagrammet ovan visar samma fråga som föregående diagram, med den skillnaden att det i stället för partisympatier redovisas blocksympati, beroende på vilket parti man sympatiserar med – den regerande Alliansen eller de rödgröna i oppositionen. Som synes finns det i stort sett inga skillnader när det gäller denna fråga, om man jämför blocksympatierna. Oavsett valutgång, om blockpolitiken består, verkar väljarna vilja se en förändring när det gäller skolans huvudmannaskap.

Diagram 6. Tror du att förutsättningarna för förbättrade kunskapsresultat i skolan skulle förändras om staten tog över ansvaret för de skolor som i dag är kommunala?

Över hälften av väljarna, 52 procent, tror att förutsättningarna för förbättrade kunskapsresultat skulle förändras till det bättre med en statlig huvudman för de skolor som idag är kommunala. Var fjärde väljare tror inte att en sådan huvudmannaskapsförändring skulle göra någon skillnad i förutsättningarna för skolorna.

Metodbeskrivning

Målgruppen i undersökningen består av privatpersoner boende i Sverige i åldern 18–74 år. All data samlades in genom telefonintervjuer under perioden 5 maj–2 juni 2014.

Urval

Exquiro inhandlade ett register innehållande kontaktuppgifter till 5 000 personer. Registret var riksrepresentativt och drogs helt slumpmässigt. Totalt genomfördes 3 001 intervjuer.

Siffrorna är nedbrutna på partisympatier. Totalt 1 646 personer svarade på frågan om vilket parti de skulle rösta på om det vore val till riksdagen i dag. De utgör 55 procent av individerna i undersökningen.

De 1 646 individerna fördelade sig på följande sätt bland riksdagspartierna:

- C: 4,6 %
- FP: 6,1 %
- KD: 3,9 %
- MP: 14,2 %
- M: 19,5 %
- S: 35,2 %
- SD: 7,4 %
- V: 9,1 %

LÄRARNAS
RIKSFÖRBUND

Lärarnas Riksförbund är det akademiska förbundet som enbart organiserar behöriga lärare och studie- och yrkesvägledare. Med snart 90 000 medlemmar är vi ett av de största förbunden inom Saco.